

de offervaardigheid
uyper wees daarop
in het algemeen
voor hetgeen onze
predikanten, toch
dat de pensioenen
rituspredikanten en
en -wezen, verre
Die pensioenen
voet van de tracte-
oorlog golden, en
enkel opzicht meer

dig wezen, dat de
geheele regeling
laar toe uit den
zelf wel de Synode
door de Synode te
ullen evenals de
eten worden. En
oeten worden, dat
kend moet worden
t de predikanten
t naar hetgeen ze
n. Onze Dienaren
oewel toewijding de
togen geen gebrek
en wezen even-
het minst klagen,
hen het opnemen.
de Kerken te
de bewezen wor-
n vroegeren geld-
orden. Vacatuur-
goed werden met,
voor een Zondag,
lubbe betaald te
zen is dubbel zoo
de geldt ook van
chetsch onderwijs
te gegeven. Er is
in een liefdegeve,
gd, dat de arbei-
En al moge in
lectuele arbeider
jorden gesteld bij
de Kerk van
en goed exempel

gebouw sticht of
t bouwen, zal de
dubbele aan archi-
erman te betalen
ze het eenvoudige
vanzelf sprekend
ooren de gemeen-
arbeid het loon te
lets meer dan ze
ren te betalen,
de helft waard.

telling.

kt in Art. XXVII
at de dienst-
euen een bepaald
en dat elk jaar
treden en de af-
eren zullen ver-

rschrift dienaar-
schift hebben we-
gens, noch in de
en, noch in de
gen of diakenen,
gekozen te zijn,
en. Op zich zelf
tegen bestaan,
renals het predi-
verleend werden.
heeft, staat de

le Kerken toch,
alvijn, voor het
bt afreding als
daarbij gevoegd
dan door ande-
e worden, berust
rst dat, waar de
iet als de predi-
larieerd worden,
t ambt ook nog
eten waarnemen
noot deze ambts-
wezen, dit ambt
dienen. Zoo het
bt goed bediend
el tijd en kracht,
rs niet geveerd
n dan twee of
nemen. Het is
diensttijd is be-
aderden worden
tedes als tweede
afreden van de
diende om alle
omen, die lich-
ke personen in
aldus een per-
e band met de
r gehandhaafd,
mbtsdragers in
zen.

en andere prac-
kenorde het af-
den Kerkeraad
erkenorde daan-
en Perzen ge-
lijk bij, dat af-
oorloof is wan-
roft van eenige
an maken. De
voegheid, een
ing zijn, in het
mag dit niet
ar het belang
eren.

lie de Utrecht-
ikel gaf, wordt
d, dat dit dan
uitvoering van
de. De bedoe-
de Kerkeraad
en kan, dat het
t, of zelfs dat
behoef af te

treden, maar dat er dan althans een ver-
kiezing noodig is volgens de regelen, die
de Kerkenorde in Art. 22-24 voor de
verkiezing der ambtsdragers aangeeft. Het
beginsel, dat hun diensttijd afgevoerd is
na het vastgesteld aantal jaren, wordt dus
gehandhaafd. Ze moeten opnieuw gekozen
worden. En deze nieuwe verkiezing kan
nu of geschieden doordat de Kerkeraad
hen herkies en dan ter approbatie aan de
gemeente voorstelt, of doordat zij op het
dubbelgetal geplaatst worden en de ge-
meente hen herkies. Maar in beide ge-
vallen kan de Kerkeraad hierover niet
alleen beslissen, maar moet de gemeente er
in gekend. De gemeente moet of de her-
kiezing approberen of uit het dubbelgetal
den afstredende ouderling zelf herkiesen.
Een eenvoudig besluit van den Kerkeraad,
dat de afstredende zitting blijft, zou met
onze Kerkenorde in strijd wezen.

Er is dus zeker eenige vrijheid aan de
Kerkeraden geschonken om over de her-
kiezing der afstredende leden te beslissen,
maar die vrijheid is niet onbeperkt en aan
bepaalde regelen gebonden.

Revisie van de belijdenisschriften en de liturgie.

De Kerkeraad van de Gereformeerde
Kerk van Amsterdam-Zuid (Overtroom)
heeft inzake de revisie der belijdenisschriften
en der liturgie het volgende besluit genomen:

«De Raad der Gereformeerde Kerk van Am-
sterdam-Zuid (Overtroom),
nadrukkelijk verklaarende, geenerlei gravamen
te hebben tegen de Drie Formulieren van Eenig-
heid of eenig onderdeel daarvan;
constateerende:

A. dat de belijdenisschriften der Gerefor-
meerde Kerken in Nederland sedert hare vast-
stelling op de Nationale Synode van Dordrecht
in 1618 en '19 geenerlei nadere uitwerking of
aanvulling hebben verkregen, terwijl toch de
belijdende inzicht in de waarheid Gods en
de ontwikkeling der dwaling, waarmee de Kerk
des Heeren hier te lande te kampen heeft, in
de laatste drie eeuwen niet onbeduidende ver-
anderingen hebben gemaakt, zoodat over menig
aangelegenheid van de belijdenis en het leerboek,
dat onze Kerken gebruiken op de catechisatie
en bij de prediking zich niet of niet genoegzaam
uitspreken;

als voorbeelden waarvan de Kerkeraad o.a.
wijst op het ontbreken van officiële leerformu-
leringen inzake de Heilige Schrift en hare inspi-
ratie in verband met de sedert Dordrecht opge-
komen Schrift-critiek, inzake de eenheid en de
pluriformiteit der Kerk, inzake de verhouding
van bijzondere en algemeene genade, inzake het
Adventisme, het Chiliasm, de Christian-Science,
het Sabbatisme, het Spiritisme, de Theosophie
en dergelijke;

B. dat de liturgische geschriften der Gerefor-
meerde Kerken in Nederland ziet kunnen
geacht worden in elk opzicht meer in overeen-
stemming te zijn met de inzichten en praktische
behoeften van het tegenwoordige Gereformeerde
kerkelijke leven;

als voorbeeld waarvan de Kerkeraad o.a. wijst
op de weenschelijkheid van een korter avond-
maalsformulier, op het ontbreken van een for-
mulier voor de algemeene zondbedijenis der
gemeente vóór de predikatie; op den naden als
in het houwelijkformulier: «en derde» (oorzaak,
waarom God den huwelijken staat heeft ingezet)
«en vierde» en in het formulier van bevestiging
van ouderlingen en diakenen, die bevestigende
de vermaning tot de armen;

C. dat de tegenwoordige redactie van Art.
69 K. O. het gebruik van het Nieuw Testa-
mentische lied in den eredienst der Gerefor-
meerde Kerken in Nederland beperkt tot de
eindele daar met name genoemde gezangen;

Overwegende,
dat eenzijdig zelfs elke redactie-wijziging on-
zer Drie Formulieren van Eenigheid, nog afge-
dacht van de bezwaren, die daartegen zouden
kunnen rijzen met het oog op den klassieke
vorm dezer geschriften, onwenselijk moet
worden geacht in verband met het feit, dat de
confessionele eenheid zooveel mogelijk dient te
worden bewaard met de Gereformeerde kerk-
gemeenschappen en groepen, waarmede wij thans
behaas! nog niet in één kerkverband leven, maar
anderzijds de behoeften van het eigen kerk-
lijke leven in dezen tijd aan genoegzame be-
lijdenisruimte en passende liturgische prak-
tijk dienende voorziening eischen;

besluit:
aan de classis Amsterdam zijn bovenstaand
gevoelen kenbaar te maken en haar het na-
volgende voorstel te doen:

De classis Amsterdam enz. stelt aan de
Particuliere Synode van Noord-Holland voor
aan de aanstaande Generale Synode onzer kerken
te verzoeken:

a. om met algeheele en ongewijzigde hand-
having van de bestaande Drie Formulieren van
Eenigheid, de noodige stappen te doen, die
zullen leiden tot nadere en nieuwe formulering
van hetgeen de Gereformeerde Kerken in Neder-
land naar den Woord Gods belijden ontrent
de inspiratie der Heilige Schrift, de eenheid en
pluriformiteit der kerk, de verhouding van
bijzondere en algemeene genade, en tegenover
de verschillende sekten en dwalingen, waarmede
de kerk in dezen te worstelen heeft;

b. om voor den kanvel en de catechisatie-
kamer een nieuwen Catechismus op te stellen,
in overeenstemming met de tegenwoordige
behoefte;

c. om de bestaande liturgische geschriften
onzer kerken aan een algeheele herziening te
onderwerpen en daaraan toe te voegen een
formulier voor de openbare zondbedijenis
der gemeente;

d. om den bundel «Eenige gezangen» uit te
breiden met Gereformeerde kerklieden, welke
het hier plaatselijke kerken vrij zal staan, nevens
de psalmen in den eredienst te gebruiken;

e. om na vaststelling van den sub. d. be-
doelden bundel in Art. 69 K. O. in plaats van
de zondgeden «en de Tien Geboden» enz. tot
en met «predikatie» te lezen: «en de liederen
uit den door de kerken vastgestelden Kerk-
liederenbundel».

Dr. H. H. K.

Leestafel.

Dr. A. G. HONIG, hoogleraar aan de Theo-
logische School te Kampen. SCHRIFT EN ERVA-
RING, J. H. Kok, 1920, Kampen.

III.

In dit mijn slotartikel over *Schrift en Erva-
ring* zal ik het hebben over het derde en laatste

deel dezer Studie, hetwelk door Dr. HONIG ge-
aanvondener was als de *enhoudbaarheid der Er-
varings-Theologie*.

Tegenover het eerste en tweede, *ontstaan en
verloop der ERVARINGS-THEOLOGIE*, de descrip-
tie van beschrijvende deelen, staat dit derde
als het kritische of beoordeelende.

Ook hier brengt de auteur de problemstel-
ling naar voren.

Op p. 75 toch schrijft hij: «Het probleem,
waarom het hier gaat, is dit: Op welken grond
is de Christen er van verzekerd, dat wat hij
belijdt de waarheid te zijn, met name de waar-
heid is of m.a.w. aan de realiteit beantwoordt?»

Daarop laat hij volgen: «En dan antwoordt de
Ervaringstheologie — van welke ervaring zij
dan ook meer bepaald moge uitgaan» — van
«de wijze ervaring, in de gemeenschap met
Christus gesmaakt, den ik overtuigd dat de Chris-
telijke waarheid »geen kunstig verdichte fabel is.»

Het «van welke ervaring dan ook» in deze
zinne ziet op de «persoonlijke» ervaring of op
die der Gemeente.

Dit antwoord, door de ERVARINGS-THEOLOGIE
achter het vraagteken gezet, is zeker alleszins
juist weergegeven.

HONIG voorziet echter van de zijde der
ERVARINGS-THEOLOGIE een bedenking en daar-
op ingaande schrijft hij: «Men voegt er wel bij,
dat door de oergemeente in de Schrift deze er-
varing »rijkt en het zuiverst is verklaard en dat
dus de Bijbel de norm voor onze ervaring blijft.»

Voor «deze ervaring» had ik lever «haar
ervaring» gezet, want bedoeld is hier toch de
ervaring van de oer-gemeente, doch overigens
dunkt mij de bedenking der Ervarings-Theologie
juist geformuleerd. Maar ook dunkt mij, dat
Dr. HONIG die bedenking voldoende weerlegt
met: «maar dit verandert toch niets aan het
feit, dat op dit standpunt niet de Heilige Schrift,
maar de ervaring de kernbron der waarheid, de
grond des geloofs en de basis der Theologie is.»

Voldoende weerlegt, want «a norm of richt-
moer is nog iets anders dan »a grond en de
tegenstelling tusschen de ERVARINGS-THEOLOGIE
en de GEREFORMEERDE-THEOLOGIE loopt er niet
over of de Schrift »norm», maar of de »grond
des geloofs» is. Het eerste wordt zoodoort door
de Gereformeerde als door de Ervarings-Theo-
logie erkend, maar enkel het laatste wordt door de
«Ervarings-Theologie erkend.

Na er op gewezen te hebben, dat niet min-
der beslist dan door FRANK, ook ten onzent,
blijft door wijlen den hoogleraar GUNNING, de
ervaring als het punt waarvan de Theologie
moet uitgaan, is bevestigd en wat HONIG dan do-
cumenteerde met het door GUNNING en P. D.
CHATELIERE DE LA SAUSSAYE in 1877 uitgegeven
geschrift: *HET ERVENISCH BEGINSEL*, erkent HONIG,
dat de ERVARINGS-THEOLOGIE wat ik zou willen
noemen, in de lucht zit.

Op p. 76 toch schrijft hij: «Nu valt toch
niet te ontkennen, dat op theologisch terrein
schieft geheel de wetenschappelijke wereld we-
gert de Heilige Schrift als kernbron der waarheid
te aanvaarden. Welk verschil er ook tusschen de
verschillende Godgeleerde richtingen bestaat,
hierovert zijn ze het almeer eens, dat de religi-
euzen ervaring de grondslag is van religie en
Theologie.»

En op p. 77 schrijft Dr. HONIG: «Men gaat
dus wel in tegen wat op wetenschappelijk ge-
bied als een axioma geldt, als men voor het
beroeft op ervaring het beroep op de Heilige
Schrift in de plaats stelt.»

Dit laatste nu doet met de Gereformeerde
Theologie, ook Prof. HONIG.
«Toch staat de Ervarings-Theologie bij lange
niet zoo sterk, als het schijnt», schrijft de
hoogleraar, en daarmee komt hij op haar on-
houdbaarheid; immers wat niet zoo sterk staat
als het schijnt, dreigt te vallen.

Voor dit zijn beweren voert hij dan van
p. 77-85 drie argumenten aan.

Ik geef te hier in 't kort terug.
Het eerste is, «dat tot staving van de Christe-
lijke waarheid een beroep op de ervaring, —
bedoeld is hier, »de Christelijke» — evenmin
op algemeen geldigheid aanspraak kan maken
als het beroep van de oudere Theologie op de
Heilige Schrift.»

Het tweede, «dat waar men voor het beroep
op de ervaring gaarne de stelling aanvoert, dat
de profeten, de evangelisten, de apostelen, ja
de Christus zelf uit eigen geloofservaring heb-
ben gepredikt» en uit die stelling dan afleidt,
«dat de Bijbel allereerst een bundel getuige-
nissen is», — deze deductie weert de
door wat de Bijbel zelf getuigt ontrent de
geving of inspiratie van zijn schrijvers door
den Heiligen Geest. Hier verwijst HONIG naar
de brochure van Prof. GROSHUIS: *CHRISTUS-ERVARING*.

Het derde argument tegen de poging, om
onze ervaring te maken tot grondslag der
Christelijke waarheid, is, «dat de religieuze
ervaring aangeprezen wordt, om er geheel ver-
schillende geloofsovertuigingen mee te staven.»

Terecht schrijft HONIG toch: «Het uitgang-
punt is bij de Modernen, de Erlangers, de
Eisenen enz. hetzelfde, maar het gebouw,
dat op deren grondslag wordt opgetrokken, is
geheel verschillend.»

Dit argument klemmt te meer, zoodat hier
opgemerkt, «als men toekomt aan bepaalde
feiten.»
HONIG citeert daartoe uit wat EAVENCK in
zijn DOGMATIEK over «de religieuze-empirische-
methode» schrijft: «Ervaren worden eenige
religieuze-ethische aandoeningen van schuld,
berouw, vergifenis, dankbaarheid, vreugde. Maar
al het andere, dat in een historische religie
voorkomt, valt in strikten zin buiten de ervaring.
Voor geen enkel der twaalf geloofsartikelen kan
het: ik geloof, door het: ik ervaar, vervangen
worden.»

«Ook de erkensten, zegt HONIG, dat men
niet van zijn »persoonlijke ervaring» alleen uit-
gaan mag, maar, dat als grondslag der Theologie
de »ervaring der Gemeente», moet genomen,
toont m.i. dat men niet zijn eigen uitgangspunt
in verlegenheid geraakt is.»

Naar aanleiding van de »ervaring der Ge-
meente» zegt hij weer terecht: «Wat anderen
ervaren moet ik op hun getuigenis aannemen.
Edoch, dan rust toch weer mijn geloof —
althans voor een groot deel — niet op wat in
mij omgaat, maar op het woord van anderen.
En waarom dan wel aan het woord van men-
schen, maar niet aan het Woord van God, aan
den Bijbel gezag toegekend?» (p. 83).

Na aldus tegenover haar schijnbare vastheid
het wankelen der ERVARINGS-THEOLOGIE te
hebben aangetoond, komt Prof. HONIG tot wat
hij op p. 85 zijn »hoofddoel» tegen haar
noemt.

Het probleem waarom het hier gaat, wordt
nog eens gesteld en wel met juist dezelfde

woorden en in de drie zelfde zinsmeden van
p. 75, die ik hierboven reeds afschreef.

Ook ik wil, zij het dan in het kort, de tegen-
stelling nog eens naar voren brengen.

Op het standpunt der ERVARINGS-THEOLOGIE
is niet de Schrift, maar de ervaring, de kernbron
der waarheid, de grond des geloofs en de basis
der Theologie — op het standpunt der Gerefor-
meerde Theologie is het, om met HONIG te
spreken, op grond van Gods Woord, dat we
van de Christelijke waarheid verzekerd zijn.

Het hoofddoel nu waarom wij, Gerefor-
meerden, de stelling: «niet de Schrift maar de
Ervaring is de grond des geloofs» ontkennen,
en de »elling: »niet de Ervaring maar de Schrift
is de grond des geloofs» bevestigen, dit hoofd-
argument hangt voor Dr. HONIG samen met de
vraag: «Is de Bijbel Gods Woord? Of is Gods
Woord in den Bijbel?»

«Dat is», zegt hij terecht, »in onze dagen het
hoofddoel».

En die twee vragen hangen weer samen met
wat ik zou willen noemen het niet genoegzaam
onderscheiden tusschen de »illuminatie», die ook
het deel kan zijn van latere Christelijke schrijvers,
en de »inspiratie» die het deel was van de
Bijbelschrijvers. Een inspiratie waardoor, om
met HONIG te spreken, »de zorg des Heiligen
Geestes ook ging over de woorden, waarin de
heilige mannen Gods de bijzondere openbaring,
welke zij ontvingen, verklankten, een inspiratie
verbalis» (de woordelijke inspiratie), waardoor
eerst de Bijbel Gods Woord en de kernbron
der waarheid is» (p. 86).

Ware hier niet instee van »kernbron» het woord
»principium», hetwelk HONIG trouwens zelf in dit
verband, op p. 88 gebruikt, beter geweest?

Wanneer HONIG op deze zelfde bladzijde
schrijft, dat voor wie op het standpunt der
Ervaringstheologie staan, »de Schriftkritiek
noodzakelijk is», ben ik het daar goed mee
eens. Immers wanneer de Bijbel slechts een
»verzameling der geloofsovertuigingen» is van
zijn schrijvers, bestaat zeer zeker de mogelijk-
heid, dat zij die op feilbare wijze vertoelt heb-
ben. Maar wie, als ik, geloof en belijdt dat
de zorg des Heiligen Geestes ook ging over
de woorden, waarin de heilige mannen Gods
de bijzondere openbaring, welke zij ontvingen,
verklankten», wie, als ik, aanneemt de »inspi-
ratie verbalis», — staat toch voor een moeilijke-
heid.

Deze moeilijkheid, dat wij de *autographa* of
eigen handschriften der Bijbelschrijvers niet meer
hebben en dus op de Schriften van afschrijvers
verwezen zijn, die zij het dan ook in bijkom-
stigheden, van elkander afwijken.

Het is maar de vraag, wat men onder »Schrift-
kritiek» verstaat.

Verstaat men er onder, om iets te noemen,
die welke uitgaat van het naturalistische dogma
dat »wonderen onmogelijk zijn», dan acht ook
ik ze, wijl zij, zooals BAVINK schrijft, »afbreuk
doen aan de diviniteit der Heilige Schrift, en
daardoor het getuigenis van het kindschap Gods,
de hoop der heerlijkheid, de zekerheid der zalig-
heid ondermijnen», — verwerpt. Anders
ochter is het wanneer men er onder verstaat
die, welke het er om te doen is de afwijkingen
van de autographa te herstellen, den meest
zuiveren tekst te vinden.

Ook Prof. HONIG zal mij dit wel toegeven.

Met volkomen instemming heb ik kennis ge-
nomen van wat hij op de laatste bladzijden ont-
rent de *ervaring* schrijft.

Teknend voor deze Studie, ik wees er reeds
op in mijn eerste artikel is, dat in haar
titel: *SCHRIFT EN ERVARING* boven het
woordje »en» een streepje staat. Teknend
omdat reeds daarmede aangeduid wordt, dat
HONIG ook aan de »ervaring» waarde toekent.
Onwonderd spreekt hij dit ook uit op p. 88,
waar hij, na nog eens er nadruk op te hebben
gelegd, dat men, »aan het gezag der Heilige
Schrift, ja aan de eer van Hem, die in die Schrift
tot ons spreekt, te kort doet, als men men-
op eigen ervaring of op de ervaring der ge-
meente beter het gebouw der Christelijke Waar-
heid te kunnen optrekken, dan op den
Bijbel» — volgen laat: «Maar hiermede is
volstrekt niet uitgesproken, dat elk beroep
op de ervaring door mij afgekeurd wordt.
En daaraan voegt hij de vraag toe: »Hoe zou
dit ook het geval kunnen zijn, — waar in de
Heilige Schrift ook geloofservaringen worden
gehoord, onze Formulieren van Eenigheid meermalen
een beroep op de ervaring doen en een
kind van God op zijn tijd spreekt van de
heilige ervaringen, door hem in de gemeenschap
met Christus gesmaakt?» Dit leent dacht ik aan
de Psalmen; aan het begin van Artikel IX
onzer Belijdenis, en aan het »Komt, luistert toe,
gij Godgezinde».

Maar, voorop zettend, dat de H. S. de kern-
bron der waarheid, of zooals HONIG op p. 88
schrijft, het principium externum cognoscendi
Theologiae is, (het uitwendig ken-principe der
Theologie), en waarvoor hij dan ook verwijst
naar Art. V en VII onzer Belijdenis, — schrijft
hij op p. 89: »Nu is het echter niet genoeg,
dat de H. S. van zichzelf zegt — waarvoor hij op
p. 88 aan een aantal Schriftuipplaatsen herin-
nert, — dat zij Gods Woord is, — wij moeten
daarvan ook overreed worden.»

Op de vraag hoe wij tot die erkensten ko-
men, geeft hij ten antwoord: »Kragtens het ge-
tuenis des Heiligen Geestes in onze harten». —
«n hij verwijst daarbij naar Artikel V onzer
CONFESSIE. Over dit getuigenis des H. Geestes
(het Testimonium Spiritus Sancti), het principium
internum, spreekt hij dan verder op p. 91 en 92.
Aan het einde daarvan schrijft Dr. HONIG,
ook m. i. wees volkomen juist: »Wie dit recht
verstaat, gevoelt terstond, dat ook het getuige-
nis des Heiligen Geestes in onze harten niet
is de grond van ons geloof. Grond van ons
geloof — ook van de belijdenis, dat de Heilige
Schrift is Gods Woord — is de Bijbel. Maar
het getuigenis des Heiligen Geestes is het op-
msbare vereiste, om de Schrift als Gods
Woord aan te nemen, om op de Schrift als den
grond van het geloof (van den geloofsinhoud,
van de belijdenis) zich te verlaten, om in de
Schrift de kernbron der waarheid te eeren en
uit de Schrift de Christelijke waarheid af te
leiden.»

«Hiermede», zegt Prof. HONIG, »heb ik mijn
naak volbracht».

Wij, Gereformeerden, mogen hem dankbaar
zijn voor de wijze waarop hij dit gedaan
heeft.

Zijn *SCHRIFT EN ERVARING* is magistraal
werk.

«En even bezonnen als bezonnen betoef voor
de Gereformeerde beschouwing der Schrift
tegenover die van vele niet-Gereformeerde
Christenen. Bij alle waardering van het pogen
om, door uit te gaan van de ervaring, de auto-
riteit van den Bijbel te steunen, de onhoudbaar-
heid van dit pogen klaar en duidelijk aan-

toonend, zonder daarbij de betekenis der er-
varing, der bevinding te kl-mineeren.

Zijn *SCHRIFT EN ERVARING* is hem, ik versta
het, »n »kret van het hart», waarin zich de
smart uit over wat ook hij onder zijn Kerk-
genooten gewaar werd.

Moge het tegen de bekoring der ERVARINGS-
THEOLOGIE sterken, en hem die oeder haar sug-
gestie kwamen, daarvan bevrijden!

G.

Voor Kinderen.

UIT HET OOSTEN. DE DIENEN.

Tot de meest geachte en hoogst nuttige huis-
dieners behoorde in het land Kanaän... de
ezel.

Dat klinkt ons vreemd, die gewoon zijn om
op den ezel laag neer te zien, ja zijn naam als
een scheldwoord te gebruiken. Hoe anders dat
in het Oosten is, blijkt wel daaruit, dat onder
de sulans van Egypte er een voorkomt met den
bijnaam de ezel. En die naam was hem tot zijn
eer gegeven. Hoe dat zoo komt, zal ons straks
duidelijk worden.

De ezel wordt vaak in de Schrift vermeld,
en altijd als een begerd bezit. Van Job wordt
gemeld dat hij vijftienderde ezelonen bezat. Job
leefde in Abraham's tijd. Toen Jacob, de klein-
zoon van Abraham, behoefte had aan koren,
liet hij dat op ezels uit Egypte halen. Bileam,
de ziener, reed op een ezel. Een van Izaak's
richters had dertig zonen, zijnde op ezelen,
gelijk er uitdrukkelijk bij staat. Toen Kus,
de vader van Saul, eenige ezelen en verma, liet
hij het er niet bij, maar zond zijn zoon en zijn
knecht uit in het land om de verloren dieren
te zoeken. De profet uit Bahel, tijdens Jerobeam,
liet zijn ezel sadelen tot hij een reis mocht
doen. Op een ezel deed de Heere Christus Zijn
mocht in Jerusaleem. Wij zien dus, dat de ezel
onder Israël veel in gebruik waren, en daarom
hoogacht.

Dat nu was geen wonder.

Vooreerst leverden de ezelen kostelijke
melk die veel gebruikt werd. Dan was de ezel
gezocht als rijder en lastdier. Zelfs
koningen en groten bedienden zich van een
ezel om er op te rijden. Vooral waren wize
ezels daartoe gezocht. Ook de muilezel, een
bastard van den ezel, werd veel gebruikt. De
geschiedenissen van Salomo en Abraham leeren
ons hier meer van. (In onze Statenvertaling wordt
de muilezel gemeenlijk muil genoemd.)

Nu dient hierbij niet vergeten, dat paarden
in het land Kanaän vóór den tijd van Salomo
weinig gebruikt werden. Deze voort voerde hem
in voor zijn leger. Maar overigens was de ezel
het gewone rijder en ook het lastdier, als de
kracht niet te zwak was.

De ezel in het Oosten is een heel ander dier
dan bij ons. Hier te lande en elders gaat het
uraag daar heen; hij loopt stijf, is niet mooi en
soms koppig en lang niet zoo geacht als in he
Oosten. Iemand een ezel te noemen vereent
hem niet, al zegt ook het spreekwoord:

«Een ezel stoot zich in 't gemeen»

Niet tweemaal aan denzelfden steen.

Hij staat nu eenmaal in een min gunstigen
naam en een mooi dier zullen wel weinigen hem
vinden.

Als de ezel zich verdedigen kon, zou hij
zeggen: «Hoor eens, vrienden, gij moet billyk
zijn. Ik kom uit een warm land vol bergen en
boschen en kan in uw kl, vlak Noorderland
niet aarden. Hier ghm mijn huid niet, hier
wordt ik niet tegen zoodat ik hollen en draven
aan, hier moet ik trekken en sjouwen. Ik bin
in een vreemd land in de verdrukking. Geen
wonder dat ik er niet aantrekkelijk uit zie.»

Wij tragen trouwens reeds vroeger dat de ezel in
het Oosten een gansch ander dier is dan bij ons.
Hij ziet er mooi uit, is vlug en wakker en komt
het paard zeer nabij. Daarbij in de berglan-
den van het Oosten is de ezel veel meer bruik-
baar dan het paard, en staat veel vaster op
smalle, steile paden. Over den wilden of wond-
erel spraken we al. Hij is bekend om zijn ont-
nambaarheid. Een ezel voor lompe, traag te
houden of hem te minachten, komt bij den Oos-
terling niet op.

Over andere dieren hopen we binnenkort te
spreken.

Gezocht en gevonden.

Op een mooien zomermorgen ging een jong-
menschen, wie's kleeding den werkmans aanduidde,
den weg op die van een klein gehucht naar een
groot dorp leidde, ongeveer twee uur ver.
De zo scheen lieflijk, de bloemen verspreid-
den geur en de boomden gaven schaduw. «It
was al leven en heerlijkheid in de natuur. Maar
toch kon men den jonkmans aanzien dat hij niet
vroolijk was, terwijl hij, zijn maagje met gereed-
schap dragend, langzaam voorstapte als iemand
die geen haast of weinig lust heeft.»

En voor het laatste was bij den jongen werkmans
alle reden. Hij was van beroep timmerman
en had eenige jaren dat vak uitgeoefend in het ge-
hecht waar hij nu vandaan kwam. Beter gezegd,
hij had zijn bewaan gevonden als timmerman op
«Woudvreugde», een zeer groot buitengoed, waar
bijna altijd wat te timmeren viel of iets anders
te doen. Alles was goed gegaan, en de jonge
timmerman rekende er vrij zeker op zijn kost op
«Woudvreugde» gekocht te hebben, toen de
heer van het buitengoed plotseling stierf. Nako-
melingen had hij niet, en de erfenamen be-
sloten het prachtige landgoed te verkoopen.
Zoo kwam het in handen van iemand, die er
grote plannen mee had, en allerlei liet veranderen
of verbouwen. Voor onzen timmerman was bij
al het werk geen plaats, omdat de bouwers hun
eigen volk gebruikten, en zoo kreeg de jonge
timmerman een paar maanden na den dood van
zijn heer bericht, dat over vier weken zijn werk op
«Woudvreugde» ophield. Hij kreeg gedau
voor goed.

Thans was de dag aang-broken waarop het
gehucht zoo verlaten was hij nu een jaar
of zeven een on-der-komn had gevonden bij
goede, hartelijke menschen, die hem na den
dood zijner ouders met liefde en vriendelijkheid
hadden opgenomen. Gaarne zou hij dan ook
gebleven zijn, maar dat ging niet. Want het
gehucht was klein, en de bevolking arm, zoodat
er weinig of geen werk was voor onzen tim-
merman. Hij had dan ook bijna nitsluitend
zijn brood verdiend op «Woudvreugde». Thans
echter was het uit. Ergens elders werk te vin-
den was hem, spijt alle moeite nog niet gelijkt.
En zoo ging hij dan de wijde wereld in, niet
wetende wat die hem brengen zou.

't Was gelukkig voor Hendrik Vermaas —
zoo heette hij — al konden of wilden de men-
schen hem niet helpen, dat hij niet alleen of
zonder steun was. Hij was een kind van vrome
ouders, die hem in de leer en vermaning des

Heeren hadden groot gebracht, en Hendrik
had reeds jong en open oor en een ontwaak-
lijk hart betoond voor al de goede woorden
die hem uit de Schrift en door vader en moe-
der toegekomen waren.

Zoo kon hij dan, al was het niet blijmoedig,
dan toch gemoedigd den langen weg opgaan,
ontkerk waarden hem die brengen zou.

Het woord kwam hem voor den geest: Wen